

Holland Rijnland **Regionale agenda 2019-2023**

Concept voor zienswijze raden

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Rode draden	4
3.	Economie en Leefomgeving	8
3.1	Integraal ruimtelijk kader	8
3.2	Regionale woonagenda	8
3.3	Vernieuwing huisvestingsverordening en uitvoering urgentie	9
3.4	Regionale strategieën voor bedrijventerreinen en kantoren	9
3.5	Regionale strategie natuur en recreatie	10
3.6	Regionale strategie mobiliteit	11
3.7	Regionale energiestrategie	12
4.	Maatschappij	14
4.1	Platform kennisdeling en beleidsafstemming sociaal domein	14
4.2	Aanjaagfunctie terugdringen laaggeletterdheid	14
4.3	Vertegenwoordiging en coördinatie jeugdhulpregio	14
4.4	Ondersteuning inkoop jeugdhulp (TWO Jeugdhulp)	15
4.5	Uitvoering jeugdbeschermingstafel	15
4.6	Regionaal Bureau Leerplicht (RBL)	15
5.	Strategisch positioneren Holland Rijnland	17
5.1	Lobby en strategische positionering Holland Rijnland	17
5.2	Regionaal Investeringsfonds	17
5.3	Stimuleren innovatie via het cofinancieringsfonds	17

1. Inleiding

Holland Rijnland is met een gevarieerd Hollands landschap en rijke cultuur in het hart van de Randstad een zeer aantrekkelijke regio om in te wonen, te werken en te recreëren. Door samen te werken, willen we dit verder versterken.

Het karakter van onze regio biedt kansen. De economie groeit en onze bevolking is steeds beter opgeleid. Tegelijkertijd zien wij een aantal maatschappelijke opgaven waarbij regionale samenwerking - in aanvulling op een lokale of subregionale aanpak - verschil kan maken. De woningmarkt is krap, steeds meer bedrijven vestigen zich hier en het wordt drukker op de weg en in het openbaar vervoer. De vraag naar zorg en ondersteuning van kwetsbare inwoners stijgt. Ons klimaat verandert en vereist investeringen in duurzame energie. Deze vraagstukken zullen grotendeels lokaal moeten worden opgelost, maar voor een effectieve aanpak is het noodzakelijk om ook op regionaal niveau keuzes te maken.

In deze agenda staan de producten en diensten die de organisatie Holland Rijnland in opdracht van de samenwerkende gemeenten in de periode 2019-2023 wil leveren. De juridische basis voor deze agenda is geborgd in de Gemeenschappelijke Regeling Holland Rijnland. Colleges en raadsleden zijn betrokken bij de totstandkoming van de nieuwe regionale agenda (zie hoofdstuk 2).

Deze regionale agenda vervangt de 'inhoudelijke agenda 2016-2020 Holland Rijnland' en geeft voor de periode

2019-2023 richting aan de begrotingsafspraken en de verantwoording van Holland Rijnland. Jaarlijks geven we in de begroting aan welke activiteiten de organisatie Holland Rijnland uitvoert om de totstandkoming van de producten uit deze regionale agenda te ondersteunen en welke kosten dit met zich meebrengt. Ook de opgedragen uitvoerende taken zijn hierin benoemd. De uitwerking in de begroting geeft bestuurders en raden de mogelijkheid tot bijsturing. Uiteraard spelen beide partijen ook een rol bij het richting geven aan de producten zelf. Dit leggen we vast in plannen van aanpak.

We streven naar een vernieuwde werkwijze. De portefeuillehouders uit de verschillende gemeenten zijn collectief opdrachtgever voor de producten die Holland Rijnland levert. Wanneer zij dit wenselijk vinden, wijzen zij één of meerdere bestuurlijke trekkers aan. De bestuurders zijn met elkaar in gesprek over de verschillende producten en leggen verbindingen hiertussen. De inhoud van de producten is leidend voor de (overleg)vorm en het besluitvormingsproces dat we met elkaar afspreken. Raden worden aan de voorkant betrokken waar dit wenselijk is. We benutten de besluitvormingsstructuur die Holland Rijnland biedt op een flexibele manier, passend bij de inhoud en de behoeften van gemeenten. Bestuurlijke drukte wordt voorkomen. We komen met de betreffende portefeuillehouders bij elkaar op het moment dat dit nuttig is. Het is wel handig van tevoren een aantal mogelijke overlegmomenten vast te leggen. De portefeuillehouders bepalen welke producten zij willen laten vaststellen door het Algemeen Bestuur.

'De gemeenteraad was kritisch. We onderzochten de meerwaarde Holland Rijnland, zowel ambtelijk als extern. De uitkomst was dat we goed uit zijn in Holland Rijnland. Als kleine gemeente kun je niet alles zelf. We mogen wel beter tonen waar we met Holland Rijnland écht verschil maken.'

- Oegstgeest

'De Themacafés van Holland Rijnland versterken de betrokkenheid van de raadsleden bij de regio.'

- Teylingen

2. Rode draden

Elke gemeente is uniek, in opgaven, werkwijze, maar ook in specifieke omstandigheden. Opgaven in steden verschillen sterk van die in plattelandsgebieden. En die verschillen zien we ook tussen grote en kleine gemeenten.

In aanloop naar deze regionale agenda is op verschillende manieren input verzameld bij de gemeenteraden en colleges. Uit diverse bijeenkomsten en gesprekken destilleerden we een aantal rode draden. Deze geven we weer in dit hoofdstuk.

Gedeeld beeld over de opdracht voor Holland Rijnland

Mobiliteit, wonen, groen en de energietransitie zijn veel genoemde onderwerpen waar - naast lokale inzet - ook regionale samenwerking nodig is. Een gezamenlijke verdieping en concretisering is gewenst om te bepalen waar de regionale samenwerking zich specifiek op moet richten en wat onze gezamenlijke ambitie daarbij is. Onontbeerlijk is een integrale benadering en een gemeenschappelijk beeld van de opgave op regionaal niveau.

De producten en diensten uit de regionale agenda voor het domein Economie & Leefomgeving kunnen behulpzaam zijn in dit proces. De grondhouding bij onderhandelingen over ruimtelijke thema's moet zijn dat het zoet en het zuur onderling wordt verdeeld. Een regionaal ruimtelijk afwegingskader kan daarbij van nut zijn. De wens is uitgesproken om dit projectmatig aan te pakken en niet als permanente rol of structuur op te tuigen. Daarbij dienen de raden vroegtijdig te worden betrokken.

Er is behoefte aan een nieuwe mobiliteitsvisie op de schaal van Holland Rijnland, gericht op onze uitdagingen voor de toekomst. Mogelijk vraagt dit om een nieuw investeringsfonds. De huidige plannen ronden we af en nieuwe plannen hoeven daar niet op te wachten. De meeste gemeenten kiezen voor een gezonde mix tussen verschillende manieren van vervoer. Waar het kan met de fiets en het Openbaar Vervoer, maar we werken ook zeker aan een betere doorstroming van het wegverkeer. Duurzaamheid is hierbij het sleutelwoord. Tegelijkertijd zijn we ook realistisch. Het idee dat alleen een beter OV de mobiliteit genoeg gaat verbeteren, is een utopie. De verdere verstedelijking van onze regio wordt daarbij gezien als kans, omdat er dan op een andere manier naar bewegen wordt gekeken. Hierbij geldt dat bouwen en ontsluiting gelijk met elkaar op moeten gaan. Als het gaat om bereikbaarheid, is Holland Rijnland sterk afhankelijk van de omgeving. Dit vraagt om gerichte lobby en samenwerking.

Gemeenten benutten het regionale platform om elkaar aan te spreken over tempo en realisatie van woningbouw. Maar ook over lobbykracht richting Den Haag voor voldoende investeringskracht van corporaties. Om tijdig en voldoende sociale huurwoningen te realiseren, is er meer nodig dan een regionale afspraak over 25% sociale woningbouw. Dat realiseren de gemeenten zich. Omdat momenteel de investeringskracht van de corporaties onder druk staat, laten gemeenten een deel van de sociale opgave door marktpartijen bouwen. Deze woningen blijven echter maximaal 15 tot 20 jaar in het sociale segment. Wanneer deze woningen 'omklappen' naar

'Ik hoor veel bedreigingen, weinig kansen. Ik mis collectieve ambitie. Waarom doen we dit met elkaar? Het is de bedoeling dat gemeenten hier sterker uitkomen.'

- Alphen aan de Rijn

'We hebben moeite om de 25% te halen, daarom moeten we door beleggers sociaal laten bouwen. Dan zitten we over 15 jaar met een probleem, wanneer deze woningen uit het sociale segment gaan. Dat signaal moeten we gezamenlijk afgeven in Den Haag.'

- Katwijk

marktconforme huur, dan vrezen gemeenten een gigantisch tekort aan sociale woningbouw. Holland Rijnland kan helpen dit signaal in Den Haag neer te leggen. Er is behoefte aan een regionaal-brede discussie over het verdeelmechanisme, de voorwaarden voor urgentie en de schaal waarop gemeenten gezamenlijk sociale huurwoningen verdelen. Er gaan ook stemmen op om voor de regionale woningbouwprogrammering en woonruimteverdeling een proces op te tuigen, net als bij de energietransitie, en de raden aan de voorkant hierbij goed te betrekken.

Raadsleden geven echter te kennen dat de raadsbetrokkenheid bij de voorbereiding van besluitvorming in het kader van de realisatie van de energietransitie nog beter kan. Gemeenten hechten veel belang aan het betrekken van burgers bij de energietransitie. Vraag is wat men met betrekking tot participatie verwacht van Holland Rijnland. Burgerparticipatie is vooral aan de orde op lokaal niveau. Hierin zien raadsleden ook een rol voor zichzelf. Anderen verwachten ondersteuning vanuit Holland Rijnland in het faciliteren van het participatieproces.

Voor de energietransitie zijn enthousiasme en lokale initiatieven cruciaal voor een breed draagvlak. Gemeenten willen en kunnen op dit thema veel zelf doen. Denk aan energiecoaches, besparing en isolatie. De rol van Holland Rijnland kan daarbij bestaan uit het delen van informatie en goede voorbeelden, het aanjagen van de transitie en het faciliteren ervan. Volgens veel gemeenten kan niet alles lokaal worden opgelost. Regionale samenwerking is van belang voor de realisatie van meer grootschalige duurzame energieopwekking en ruimtelijke vraagstukken die hiermee samenhangen.

Er is ook ongemak en ongenoegen over de forse opgave voor verduurzaming van energieopwekking in eigen regio. Daarbij gaat het over de betaalbaarheid en het creëren van draagvlak. Er is gesuggereerd om de in het Energieakkoord gestelde ambities bij te stellen, technologische ontwikkelingen af te wachten en niet langs infrastructuur aan te leggen - hetgeen draagvlak heeft - maar juist geclusterd.

Gemeenten zijn bevreesd dat natuur en landschap bij alle genoemde ontwikkelingen zoals verstedelijking, mobiliteit of duurzame energie verder onder druk komen te staan. Regionale samenwerking kan volgens sommigen helpen om groen meer gewicht te geven tegenover al die andere ontwikkelingen. Zo is gesuggereerd dat dit kan in de vorm van een Groenakkoord – vergelijkbaar met het Energieakkoord – of met een wensenkaart met iconische projecten. Deze kunnen we onder andere realiseren via landschapstafels en maatschappelijke partijen. Ook zouden we bij elk advies, bijvoorbeeld over verstedelijking, een paragraaf moeten toevoegen over de kansen en gevolgen voor het groen. Er wordt opgeroepen opgaven te combineren, zoals bijvoorbeeld de aanpak bodemdaling en biodiversiteit.

In het sociaal domein is er regionaal draagvlak voor kennisdelen, lobby en belangenbehartiging. Verschillende gemeenten vragen aandacht voor beperking van administratieve lasten voor (jeugdhulp)aanbieders, behoud van het zorglandschap en afstemming van de (inkoop)strategie voor jeugdhulp. Doorontwikkeling van het sociaal beleid is steeds meer een lokale en subregionale aangelegenheid. Tegelijkertijd beseffen gemeenten dat ze elkaar in de regio nodig hebben om lokale opgaven te kunnen realiseren.

'Raadsleden zijn gekozen door inwoners van gemeenten, die vertegenwoordig je. Daar moet je verantwoording aan afleggen.'

- Zoeterwoude

Gemeenten willen de opgedane kennis in de regio in stand houden, kennisdelen, in gesprek blijven met elkaar en de slagkracht richting Den Haag behouden. Bijvoorbeeld in de lobby voor meer geld voor de jeugdhulp. Ook voor de decentralisatie van de maatschappelijke zorg is het logisch om op onderdelen de schaal van Holland Rijnland te benutten.

Strategische positionering van de regio

Verschillende gemeenten zien voor Holland Rijnland een rol weggelegd bij de aansluiting met randgemeenten, zoals de Haarlemmermeer, Uithoorn, Ronde Venen maar ook bij andere overheidsorganen zoals de provincies Noord- en Zuid-Holland en de metropoolregio's MRDH en MRA. Lobby behelst meer dan lobby richting Rijk en provincie(s). Het betreft ook het gezamenlijk uitdragen van een standpunt in de vele gremia waar portefeuillehouders uit het DB de regio Holland Rijnland vertegenwoordigen. Holland Rijnland heeft volgens de gemeenten ook een belangrijke rol bij het signaleren van ontwikkelingen in bovenregionaal beleid, het strategisch positioneren van de regio en afstemming en samenwerking met andere regio's en de provincies Noord- en Zuid-Holland.

Betrokkenheid van de gemeenteraden

Betrokkenheid van de raden is een zorgpunt. De colleges zien daarbij een rol voor zichzelf, maar ook voor Holland Rijnland als organisatie. De bestaande Themacafés en het jaarlijkse regiocongres vervullen daarbij zeer zeker een behoefte, maar nodig zijn ook andere vormen van betrokkenheid van raden voor onderwerpen die sterk in de politieke belangstelling staan. Hierbij wordt gedacht aan het bespreken van onderwerpen

met college- en raadsleden naast het formele deel van bijeenkomsten van het Algemeen Bestuur of tijdens een regionale raadscommissie.

Vernieuwde werkwijze

Rode draden zien we ook in de wijze waarop vraagstukken worden aangepakt. De wens om vanuit de (maatschappelijke) opgave te werken, in plaats van sectoraal, is zo'n rode draad. Verbindingen tussen opgaven worden zo eerder zichtbaar dan bij een sectorale aanpak. Bijvoorbeeld door de energietransitie te verbinden aan mobiliteit, wonen, arbeidsmarkt en groen wordt op al die terreinen winst geboekt voor inwoners. Zij worden immers óók met al deze opgaven gelijktijdig geconfronteerd. Dit vraagt ook – of misschien juist – in de regionale samenwerking een integrale aanpak.

Verschillende (sub)regionale samenwerkingsvormen veroorzaken een te grote bestuurlijke drukte en kennen bovendien inhoudelijke overlap. Gemeenten signaleren ook dat Holland Rijnland teveel een besluitenmachine is geworden. Er is behoefte aan meer ruimte voor 'het goede gesprek' over de inhoud.

Vaste, vooraf bepaalde structuren in de regionale samenwerking zijn soms weinig inspirerend of contraproductief. Per opgave kan een andere vorm van samenwerken effectief zijn. Een 'one size fits all' aanpak past niet bij de eigenheid en verscheidenheid van de verschillende producten. In de zoektocht naar een constructieve en efficiënte manier van regionaal samenwerken, is ook het cafetariamodel genoemd.

'Het is goed om meer zichtbaar te maken dat gemeentelijke samenwerking niet alleen geld kost, maar ook geld én kennis oplevert.'

- Voorschoten

'Het is van belang om de regionale samenwerking vanuit kracht en efficiënt te organiseren, de inhoud en vraag vanuit gemeenten moet daarbij leidend zijn.'

- Katwijk

Een werkgroep 'Werkwijze' is met dit onderwerp aan de slag gegaan en zal tegelijk met de besluitvorming over deze regionale agenda hierover een advies uitbrengen. Aangezien een grotere raadsbetrokkenheid een belangrijk aspect is van de nieuwe werkwijze, zal de inbreng van de raden hierbij worden gezocht.

Conclusie

Samenvattend, gemeenten worden geconfronteerd met complexe opgaven waarvoor zij individueel geen of onvoldoende instrumenten in handen hebben. Er is dan ook draagvlak voor regionale samenwerking. Deze samenwerking dient vorm te krijgen in een vernieuwde manier van werken met in het bijzonder aandacht voor integraliteit, een vernieuwde werkwijze met grotere betrokkenheid van de raden en een concreet gemaakte bijdrage van Holland Rijnland.

3. Economie en Leefomgeving

3.1 Integraal ruimtelijk kader

Economische ontwikkeling, een toenemend aantal woningzoekenden, veranderende woonwensen, de groeiende noodzaak tot duurzame energieopwekking en de wens tot behoud van biodiversiteit en recreatief aantrekkelijk groen, vragen keuzes hoe om te gaan met de schaarse ruimte in de regio. Vanuit de provincie en het Rijk krijgt Holland Rijnland de opdracht om voor verschillende sectoren vraag en aanbod op regionaal niveau aan elkaar te relateren, hierbij keuzes te maken en het mogelijk te maken die keuzes door te voeren. De beste keuze vanuit het ene sectorale perspectief kan op gespannen voet staan met die uit een ander perspectief. Onderlinge afstemming van sectorale wensen en strategische keuzes op regionaal niveau dragen bij aan de gewenste ontwikkeling van Holland Rijnland en het vergroten van de leefkwaliteit.

Holland Rijnland maakt een integraal ruimtelijk afwegingskader. Hierin leggen we strategische keuzes op regionaal niveau vast over welke ruimte-fragende activiteiten de gemeenten waar mogelijk willen maken. De lusten en lasten van verschillende activiteiten worden verdeeld. Het gaat daarbij om ruimteclaims die de gemeenten lokaal of subregionaal niet kunnen inwilligen, of om keuzes die leiden tot een hogere ruimtelijke kwaliteit. Dit integraal ruimtelijk afwegingskader geeft richting aan besluitvorming over ruimtegebruik.

Keuzes waar we onder andere op regionaal niveau in onderling verband voor staan, zijn:

- Locaties voor woningbouw waarin wordt gezocht naar een balans tussen binnen- en buitenstedelijk bouwen met

prioriteit voor binnenstedelijk;

- Versterken van (gemeentegrensoverschrijdende) natuur en landschap ten behoeve van het behoud van biodiversiteit en de versterking van recreatieve aantrekkelijkheid;
- Verder vormgeven van de zoekrichtingen voor locaties voor windturbines en zonnenvelden;
- Wijze van invullen van een groeiende mobiliteitsbehoefte;
- Ruimte voor bedrijvigheid waarin (sub)regionaal niet kan worden voorzien.
- Ruimte die nodig is voor klimaatadaptatie;

Om tot het integraal ruimtelijk afwegingskader te komen, maken we een ruimtelijke vertaling van regionale sectorale agenda's en strategieën (zie volgende paragrafen) en wegen deze tegen van elkaar af. We maken hierbij gebruik van het al verrichte werk van de verschillende gemeenten voor hun omgevingsvisies en -plannen waaronder de inspanningen binnen Hart van Holland.

3.2 Regionale woonagenda

Holland Rijnland zorgt voor een actuele **Regionale Woonagenda**. De huidige woonagenda stamt uit 2017 (maart 2018 vastgesteld). Met de woonagenda zorgen we ervoor dat de woningbouwontwikkeling aansluit bij de behoefte in de regio, zowel in aantallen als kwaliteit. Ontwikkelingen zoals de nieuwe woonbehoefteverkenning van de provincie Zuid-Holland zijn aanleiding om de agenda te actualiseren. Ruimte voor huisvesting voor doelgroepen maatschappelijke zorg en arbeidsmigranten (flexwonen) heeft daarbij onze aandacht.

'We hebben meer opgaven dan we zelf op lokale schaal kunnen regelen. We lopen het risico dat we dan suboptimaal aan de slag gaan. Samen verdelen we de lusten en de lasten.'

- Leiderdorp

'Holland Rijnland is heel geschikt om te kijken waar precies de knelpunten liggen die we met elkaar moeten oplossen.'

- Nieuwkoop

'Is inschrijven voor een sociale woning nog wel van deze tijd? Schrijft de jeugd zich nog wel in? Graag een principiële discussie over het woonruimte-verdeelsysteem. Niemand is hier nu écht tevreden mee.'

- Hillegom

Daarnaast faciliteert Holland Rijnland jaarlijks het bestuurlijk gesprek tussen de gemeenten en met de provincie over de balans tussen vraag en aanbod op de woningmarkt aan de hand van het woningbouwprogramma. De Regionale Woonagenda is het kader voor het **woningbouwprogramma** dat Holland Rijnland jaarlijks opstelt. Er is daarbij oog voor lokale en regionale verscheidenheid. We signaleren kansen en knelpunten rondom de realisatie en versnelling van onze woonopgave in relatie tot andere ruimte-vragende activiteiten. De provincie toetst hieraan, zodat bouwplannen niet afzonderlijk door hen hoeven te worden beoordeeld. Aanvaarding van onze Regionale Woonagenda en jaarlijkse woningbouwprogramma door de provincie helpt ons dus om planologische procedures te versnellen.

Overeenkomstig de Regionale Woonagenda uit 2017 hebben wij de opgave om 30.000 nieuwe woningen te bouwen voor 2030, passend bij de voorkeuren van woningzoekenden qua woning en woonomgeving. De toenemende vraag naar woningen vloeit voort uit bevolkingsgroei, druk vanuit omliggende regio's, vergrijzing en een veranderende samenstelling van de bevolking. Zo blijft het aantal eenpersoonshuishoudens groeien. Ook de woonwensen van mensen veranderen. Er is meer behoefte aan tijdelijke woonvormen voor spoedzoekers, arbeidsmigranten, statushouders en uitstroom uit de maatschappelijke opvang (flexwonen).

De uitbreiding van het wonen in de regio moet aansluiten bij bestaand stedelijk gebied. Het uitgangspunt is om zuinig om te gaan met de open ruimten in de regio. Gezien de druk op de woningmarkt blijft het nodig om tempo te maken en om in

te spelen op de vraag naar wonen in een moderne woonwijk. Hierbij verschillen de mogelijkheden in het stedelijke en in het meer landelijke gebied in onze regio.

Daarnaast zetten we een monitor op waarmee de gemeenten kunnen sturen op de voortgang van de Regionale Woonagenda: bouwen we de juiste woning op de juiste plek?

Na opheffing van het ambassadeursteam huisvesting EU-arbeidsmigranten begin 2019, blijft er behoefte om onderling kennis te delen en te leren van gemeenten buiten onze regio. Hiervoor benutten we Holland Rijnland als **platform voor kennisdeling en beleidsafstemming over arbeidsmigranten**.

3.3 Vernieuwing huisvestingsverordening en uitvoering urgentie

Despelregels voor de verdeling van sociale huurwoningen leggen wij periodiek vast in de **regionale huisvestingsverordening**. De woningmarkt functioneert op regionale schaal. Een rechtvaardige en doelmatige verdeling van schaarse woonruimte in de sociale sector vereist daarom spelregels op regionaal niveau. Samen met de gemeenten bekijken we of de verordening tussentijds aanpassing behoeft. Per 1 juli 2019 is de nieuwe verordening van kracht. Met het oog op de decentralisatie maatschappelijke zorg per 2021 wordt reeds in 2019 gestart met het proces voor de Huisvestingsverordening 2021. Bij Holland Rijnland heeft het **secretariaat van de Regionale Urgentie Commissie** een uitvoerende taak bij het verlenen van urgentie.

'De huidige huisvestingsverordening voldoet niet meer. We zouden twee rijen moeten hebben: één rij met regulier woningzoekenden en één met voorrang. Haal de rest van de regelingen er uit. Als uit de politieke discussie blijkt dat statushouders met urgentie worden gehuisvest, dan komen ze in de groep voorrang.'

- Kaag en Braassem

3.4 Regionale strategieën voor bedrijventerreinen en kantoren

Op basis van de economische agenda's van de sub-regio's en onze omgevingsvisies stemmen de gemeenten van Holland Rijnland onderling af welk soort bedrijvigheid (kantoren en verschillende categorieën bedrijven) zij waar in hun gebied willen. Holland Rijnland faciliteert deze afstemming. Het resultaat van deze afstemming leggen we vast in een **regionale kantorenstrategie** en in een **regionale bedrijvenstrategie**. De regionale kantorenstrategie is vastgesteld begin 2019, aan de bedrijvenstrategie wordt nog gewerkt. De vraag naar ruimte voor bedrijven groeit, de beschikbare ruimte is beperkt. We willen in onderlinge afstemming de juiste keuzes maken die optimaal bijdragen aan de economische groei van de regio en het arbeidsmarktpotentieel van onze bevolking. De centrale ligging van onze regio tussen twee metropoolregio's, biedt kansen voor economische groei en werkgelegenheid. De provincie Zuid-Holland vraagt om een regionale kantoren- en bedrijvenstrategie.

Holland Rijnland houdt deze strategieën actueel en helpt om te sturen op de regionale afspraken die hierin zijn vastgelegd. Deze strategieën vormen de economische input voor integrale afwegingen die we willen maken met betrekking tot andere ruimtevragers (wonen, energietransitie, natuur en recreatie en mobiliteit).

Als uitgangspunt geldt dat de gemeenten eerst lokaal en sub-regionaal kijken of zij op dat schaalniveau tegemoet kunnen (en willen) komen aan de vraag vanuit het bedrijfsleven. Komen zij er subregionaal niet uit, dan kijken zij of ze regionaal nog ruimte kunnen en willen bieden of ook willen verwijzen naar omliggende regio's. Een ander uitgangspunt is om maximaal in te zetten op verdichting en intensiever gebruik van bestaande kantoorlocaties en bedrijventerreinen, verduurzaming en herstructurering en functiemenging waar mogelijk. Gemeenten willen leren van elkaar en van andere regio's hoe je daarbij slimmer met schaarse ruimte omgaat. Mogelijk nieuwe werklocaties dienen nadrukkelijk te worden afgewogen ten opzichte van aanvullende opgaven op het gebied van onder meer woningbouw en energietransitie. Naast de fysieke inpassing van werklocaties hebben we oog voor de effecten van globalisering, digitalisering en robotisering van de economie.

3.5 Regionale strategie natuur en recreatie

In de regionale strategie natuur en recreatie leggen we vast welke gebieden van belang zijn voor het vergroten van biodiversiteit, ecosysteemdiensten en het vergroten van recreatieve aantrekkelijkheid. De kwaliteit van onze landschappen, en de flora en fauna die deze herbergen, is niet vanzelfsprekend. De komende periode zal er sprake zijn van een toenemende verstedelijking, bedrijvigheid en mobiliteit. Hoe accommoderen we deze ontwikkelingen, terwijl

'We moeten regionaal verder met elkaar in gesprek. Niet alleen over vierkante meters, maar ook waar welke sectoren, waar arbeidsintensief en waar arbeidsextensief. Het is van belang om tot een gezamenlijke strategie te komen.'

- Noordwijk

'We hebben de regio nodig voor de biodiversiteit in onze stad.'

- Leiden

we gelijktijdig de kwaliteit van natuur en landschap willen waarborgen en verbeteren? De verwachting is dat dier- en plantensoorten verder afnemen. Zo is bijvoorbeeld in Zuid-Holland het aantal insecten met 85% gedaald (ten opzichte van een landelijke daling van 75%). Ook denken de deskundigen dat tot 2040 de soortenrijkdom in het duinlandschap zal afnemen door klimaatverandering. Regionale keuzes helpen om de bestaande kwaliteit op bepaalde plekken te versterken en niet alles overal te stimuleren. Denk bijvoorbeeld aan het natuurlijke karakter van de Nieuwkoopse plassen ten opzichte van de recreatieve aantrekkelijkheid van de Kagerplassen.

De basis voor onze regionale strategie natuur en recreatie vormen de resultaten van de werkgroep Leefomgeving van Hart van Holland die al op de schaal van Holland Rijnland is georganiseerd. Ook de visie Haarlemmertrekvaart, het uitvoeringsprogramma Hollandse Plassen en de visie Nationaal Park Hollandse Duinen leveren input. De regionale strategie sluit aan bij het provinciale beleid voor een "Rijke Groenblauwe Leefomgeving" en vormt de basis voor het beïnvloeden van het beleid van andere overheden.

Holland Rijnland zorgt ervoor dat er vanuit het regionale groenprogramma fondsen ter beschikking worden gesteld om in de aangewezen gebieden maatregelen uit te voeren die de gewenste kwaliteit versterken en de bedreiging van deze gebieden beperken. In het Groenprogramma resteert nog een fors budget voor het gebied van het oude Holland Rijnland. Vanuit de Rijn- en Veenstreek kunnen eigen fondsen worden ingezet daar waar dit complementair is.

Voor de komende periode zetten we in op vernieuwing van het groenprogramma. Holland Rijnland faciliteert de tot stand koming van een aantal nieuwe uitvoeringsovereenkomsten. Waterrecreatie en biodiversiteit zijn speerpunten. We gaan op zoek naar icoonprojecten. Een andere mogelijkheid is uiteraard dat gemeenten eigen fondsen inzetten om bij te dragen aan de uitvoering van de regionale strategie voor natuur en landschap.

3.6 Regionale strategie mobiliteit

Het is nodig om de mobiliteitsopgave van Holland Rijnland te actualiseren en aan te passen aan de nieuwe maatschappelijke situatie. We willen ons vaker en verder verplaatsen. Veel van de in het verleden benoemde projecten en werkzaamheden zijn afgerond, naderen hun voltooiing of zijn in gang gezet. Het bestaande Regionale Verkeer- en Vervoersplan (RVVP), de daarvan afgeleide uitvoeringsprogramma's en de daarbij behorende kaarten waarop de provincie haar subsidieverlening baseert, zijn niet meer actueel. We maken daarom een nieuwe regionale strategie mobiliteit. Hierin willen we samen optrekken met Hart van Holland en beschouwen mobiliteit meteen op de schaal van Holland Rijnland. De **Regionale Strategie Mobiliteit** vormt de basis voor lobby, subsidieverwerving en fondsvorming en de integrale ruimtelijke afweging.

Door onze centrale ligging profiteren we van de infrastructuur die Amsterdam en Schiphol - zowel via het spoor als via de weg - verbindt met Den Haag en Rotterdam. Ondanks deze snelle verkeersassen en de aanleg van de Rijnlandroute (verwachte

'Ik wil graag een snelle verbinding tussen mijn gemeente, Alphen aan den Rijn en Uithoorn. Veel van onze inwoners werken in dat gebied.'
- Nieuwkoop

realisatie 2022) en de Duinpolderweg, heeft ons wegennet nog niet het noodzakelijke kwaliteitsniveau. Er ontbreken meerdere goede Oost-Westverbindingen en op de Noord-Zuidverbinding komen opstoppingen regelmatig voor¹, bijvoorbeeld op de N207, een belangrijke verbinding van de Rijn- en Veenstreek naar de Metropoolregio Amsterdam.

Naast verdere investeringen in het wegennet, is verbetering van het OV nodig. Dit betreft zowel spoor, als (snel) bus en aansluiting op de metrolijnen (lightrail) vanuit de Metropoolregio's Amsterdam en Rotterdam-Den Haag. Het gaat hierbij om ketenmobiliteit. We leggen nadrukkelijk de verbinding met OV2040, de toekomstvisie op het OV van het Rijk. We willen dat meer reizigers de auto laten staan. We vinden het wenselijk dat de fiets ook meer dan nu een alternatief wordt voor de auto. Onze regio beschikt over een fijnmazig netwerk voor fietsers en voetgangers, maar er zijn nog ontbrekende schakels. Ook zijn niet alle routes even veilig, comfortabel en mooi. Mede door de opkomst van de elektrische fiets, stellen we andere en steeds hogere eisen aan fietsverbindingen.

Vertrekpunt voor de Regionale Strategie Mobiliteit vormen de knelpuntenanalyse en de mobiliteitsagenda uit 2017. De **OV-visie** die we vanaf najaar 2019 in aansluiting op het beleidskader voor de OV-concessie maken, verbinden we met de regionale strategie mobiliteit. We willen een aparte OV-visie maken, omdat OV meer is dan alleen busvervoer en we in aansluiting op de Toekomstvisie van het Rijk (OV2040) verder vooruit willen kijken. De OV-visie realiseren we samen met de regio Midden-Holland met wie we ook een concessiegebied

vormen voor het busvervoer. Voor het **beleidskader OV** dat de basis vormt voor de aanbesteding van een nieuwe concessie, is de provincie Zuid-Holland het bevoegd gezag. Zij hechten hierbij aan samenwerking met de deelnemende regio's.

Naast bovengenoemde strategische functie, vervult Holland Rijnland ook een aantal uitvoerende taken op het gebied van mobiliteit. Holland Rijnland zorgt voor toekenning van subsidies op basis van het **actieprogramma verkeersveiligheid**. Via voorlichting en educatie stimuleren we verkeersdeelnemers tot veiliger weggedrag. Holland Rijnland treedt op als opdrachtgever naar uitvoerende partijen zoals de Onderwijsbegeleidingsdienst. Door een veranderend rijksbeleid verwachten we dat er de komende jaren meer aandacht komt voor handhaving van verkeersregels en voor aanpassing van infrastructuur om verkeersonveilige situaties te voorkomen.

Ook verzorgt Holland Rijnland het **contractbeheer en de coördinatie van overleg** tussen klantorganisaties en vervoerder voor het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (**Regiotaxi**).

3.7 Regionale energiestrategie

Het Energieakkoord Holland Rijnland vormen we om tot een Regionale Energiestrategie (RES). Net als bij het energieakkoord werken de Holland Rijnland-gemeenten samen met de provincie, het waterschap, de omgevingsdienst, de netbeheerders, het bedrijfsleven en maatschappelijke partijen. Binnen de gemeenten is er aandacht voor inwonerp participatie bij uitvoering van de RES.

'De opgave is veel groter dan de eigen gemeentelijke huishouding.'

- Alphen aan den Rijn

1. Zie position paper Keukenhof-conferentie, concept december 2018.

Rijk, VNG, IPO en UvW ondertekenen naar verwachting eind 2019 het Klimaatakkoord waar de verplichting uit voortvloeit om een RES te gaan maken. Holland Rijnland is aangewezen als één van de dertig RES-regio's. De RES is een product waarin staat beschreven welke strategie de RES-regio hanteert om lokale en regionale energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050. Op deze wijze wordt duidelijk hoeveel elke regio bijdraagt aan het realiseren van de nationale klimaatdoelen. Een RES gaat in ieder geval in op de thema's duurzame energieopwekking (zon, wind en warmte) en duurzaam gebouwde omgeving.

Voordat de RES er is, blijven de deelnemende partijen samenwerken om uitvoering te geven aan het **Energieakkoord Holland Rijnland**. Zij onderkennen als één van de eerste regio's in Nederland dat het zinvol is om samen te werken aan CO2-reductie. In dit akkoord legden de deelnemers hun ambities vast om in 2050 een energieneutrale regio te zijn. Uitvoering hiervan gebeurt aan de hand van een jaarlijks uitvoeringsprogramma. Holland Rijnland is verantwoordelijk voor **het programmamanagement**. In het programma voor 2019 onderscheiden we vijf uitvoeringslijnen: energie en ruimte, warmte, energiebesparing, zon op daken en duurzame mobiliteit.

De regionale samenwerking is aanvullend op de projecten die betrokken partijen zelf lokaal uitvoeren. Voor een duurzame, betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening volstaan lokale oplossingen echter niet. We zetten ons in om regionale voorzieningen te kunnen realiseren, zoals bijvoorbeeld de warmterotonde voor gebruik van restwarmte uit het Rotterdamse havengebied. Duurzame energieopwekking vraagt ook om herbestemming van ruimte waarvoor regionale afspraken nodig zijn. Naast energiebesparing en zonnepanelen op daken zijn grootschalige voorzieningen zoals zonnevelden en windenergie noodzakelijk, om te komen tot een energieneutrale regio. We kijken hierbij in eerste instantie naar restruimte van infrastructuur, braakliggende terreinen of mogelijkheden voor tijdelijke voorzieningen.

'Voor de energietransitie, klimaatopgaven heb je gewoon een grote schaal en expertise en lobby nodig. Dat zit in Holland Rijnland goed verankerd.'

- Voorschoten

'Vanuit Holland Rijnland hebben we de benodigde helicopterview: waar kan wat?'

- Zoeterwoude

4. Maatschappij

4.1 Platform kennisdeling en beleidsafstemming sociaal domein

Holland Rijnland faciliteert regionale kennisdeling en beleidsafstemming in het sociaal domein. Het gaat om bestuurlijk en ambtelijk overleg, inspiratiesessies en kennisbijeenkomsten. Zo draagt het regionale platform bij aan de transformatie van het sociaal domein en een effectieve aanpak van sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Belangrijke thema's die afstemming vereisen, zijn de decentralisatie van de maatschappelijke zorg, arbeidsmarktbeleid en jeugdhulp. Door samen op te trekken, zijn gemeenten tevens een krachtige gesprekspartner richting het Rijk en regionaal georganiseerde partners op het gebied van arbeidsmarkt, onderwijs en zorg.

4.2 Aanjaagfunctie terugdringen laaggeletterdheid

Samen met partners in de regio zetten de gemeenten zich in voor het terugdringen van laaggeletterdheid. Holland Rijnland vervult hierbij een aanjaagfunctie. Deze aanjaagfunctie is onderdeel van het convenant Bondgenootschap Geletterdheid 2017-2020. In het verlengde hiervan trekt Holland Rijnland ook subsidies aan om de impact van de regionale aanpak van laaggeletterdheid te vergroten. Dit is van belang omdat de regio naar schatting 50.000 laaggeletterden (16-65 jaar) telt. Zij hebben moeite met lezen en schrijven, waardoor het voor hen lastig is goed te participeren in onze (digitaliserende)

samenleving. Het bevorderen van geletterdheid leidt tot een hogere arbeidsproductiviteit, minder ziekteverzuim en minder beroep op sociale voorzieningen, maar het helpt mensen vooral uit een isolement.

4.3 Vertegenwoordiging en coördinatie jeugdhulpregio

Holland Rijnland coördineert de samenwerking binnen de jeugdhulpregio. Dit omvat met name:

- Vertegenwoordiging van de jeugdhulpregio, onder andere in het Bestuurlijk Netwerk Jeugd 42;
- projectcoördinatie regionale werkagenda jeugd;
- coördinatie uitvoering transformatieplan jeugd en beheer bijbehorende transformatiemiddelen (transformatiefonds jeugd).

Voor een goede uitvoering van de jeugdhulptaken is het nodig dat gemeenten (boven)regionaal met elkaar afstemmen en bepaalde opgaven gezamenlijk oppakken. Dit geldt bijvoorbeeld voor het waarborgen van een kwalitatief goed zorglandschap voor kinderen en gezinnen die specialistische jeugdhulp nodig hebben, maar ook voor het beperken van de administratieve lastendruk voor jeugdhulpaanbieders. Het Rijk spreekt de gemeenten bovendien aan als jeugdhulpregio.

Zo ook voor het inzetten van de middelen uit het transformatiefonds jeugd. Met deze middelen geven twaalf² gemeenten uitvoering aan het 'Transformatieplan Jeugd 2018-

'We krijgen steeds meer inzicht in laaggeletterdheid. Laten we die kennis delen.'

- Nieuwkoop

'Het tot uitvoer brengen van het Bondgenootschap Laaggeletterdheid convenant is belangrijk. Volgend jaar bekijken we: hoe nu verder. Wellicht is het dan aan de subregio om dit verder op te pakken.'

- Leiden

'In het sociaal domein zien we een verkleinings-tendens, steeds meer wordt lokaal of subregionaal opgepakt. Tegelijkertijd rekent het Rijk, het ministerie op een sterke jeugdhulpregio.'

- Voorschoten

2. De gemeente Voorschoten behoort tot de jeugdhulpregio Haaglanden.

2020 Holland Rijnland'. Hiervoor stelt het Rijk voor de jaren 2018, 2019 en 2020 in totaal € 3,4 miljoen beschikbaar aan de jeugdhulpregio. Het beheer van deze middelen en de projectcoördinatie van de regionale beleidsopgaven op het terrein van jeugd zijn belegd bij Holland Rijnland.

4.4 Ondersteuning inkoop jeugdhulp (TWO Jeugdhulp)

De uitvoering van de jeugdhulp is een gemeentelijke verantwoordelijkheid en wordt grotendeels uitgevoerd door gecontracteerde jeugdhulpaanbieders. De TWO Jeugdhulp ondersteunt de gemeenten bij het maken van lokale, subregionale keuzes over de contractvorm en voorwaarden. De inkoopstrategie, het inkoopplan en de begroting vormen de basis van de inkoopprocedure. Ook in de komende periode willen gemeenten gebruikmaken van de TWO Jeugdhulp.

Voor de controle op de naleving van de contracten is het accountmanagement ingericht. De beschikbare sturingsmiddelen, zoals de managementinformatie en de monitoringsgegevens, vormen daarbij belangrijke onderdelen. In de accountgesprekken komt een aantal onderwerpen structureel aan de orde, en daarvan wordt onder andere gerapporteerd in de halfjaarrapportage en de jaarrapportage. Daarnaast draagt de informatie bij aan het verder ontwikkelen van kennis over de verschillende deelsectoren en het ontwikkelen van beleidsvragen.

Inkoop en contractmanagement van jeugdhulpaanbieders vereisen specialistische kennis die is gebundeld bij TWO Jeugdhulp. De gemeenten zien meerwaarde bij kennisdeling en afstemming van de inkoopstrategie. Een ander motief voor samenwerking is de beperking van administratieve lasten voor zorgaanbieders en het behoud van het zorglandschap.

4.5 Uitvoering jeugdbeschermings-tafel

De Jeugdbeschermingstafel Holland Rijnland wordt ingezet als betrokken professionals zich zorgen maken over een ontwikkelingsbedreiging van een kind onder de 18 jaar. De voorzitter en secretaris van de Jeugdbeschermingstafel zijn in dienst van Holland Rijnland. De voorzitter van de Jeugdbeschermingstafel leidt het gesprek tussen de melder en een medewerker of onderzoeker van de Raad van voor de Kinderbescherming en - in bepaalde gevallen - ook een medewerker namens de gecertificeerde instelling.

4.6 Regionaal Bureau Leerplicht (RBL)

Als uitvoeringsorganisatie heeft het RBL de structurele taak om voor elf gemeenten binnen Holland Rijnland de wettelijke leerplichtfunctie (5- tot 16-jarigen), de kwalificatieplicht (16- en 17-jarigen) en de RMC-functie (18- tot 23-jarigen) uit te

'In het voorjaar zijn we met de portefeuillehouders jeugd bijeengekomen voor een écht bestuurlijk gesprek over de inhoud. We realiseerden ons toen, verrek, dit hadden we eerder moeten doen.'

- Alphen aan den Rijn

'Het kind centraal zetten, klinkt vanzelfsprekend. Toch voeren we té vaak de discussie over wie verantwoordelijkheid neemt. Dat draaien we om. We helpen het kind en wie er betaalt regelen we achter de schermen. Zo kunnen we echt maatwerk leveren.'

- Hillegom

voeren. De kern van het werk bestaat uit het (aan)spreken en begeleiden van kinderen en jongeren (en hun ouders) die kort- of langdurig niet naar school gaan, dreigen uit te vallen of al uitgevallen zijn. Het RBL werkt hierbij nauw samen met scholen, hulpverleners, gemeenten en andere ketenpartners. Ook speelt het RBL een coördinerende rol bij het regionale VSV-programma 'Op naar de finish'. Hierin werken scholen, gemeenten en RBL samen om gericht en effectief acties te ondernemen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan.

Het RBL speelt de komende periode in op een aantal actuele ontwikkelingen:

- In de praktijk blijkt dat de mate van regie van grote invloed is op de duur van het schoolverzuim. In toenemende mate nemen consulenten van het RBL de rol van procesregisseur op zich, wanneer er geen duidelijke regie is in complexe thuiszitterscasuïstiek. Vanuit deze procesregierol draagt het RBL bij aan het verkorten van het thuiszitten.
- De leer- en kwalificatieplicht geldt niet voor 18-plussers. Omdat verzuim een indicatie kan zijn van vroegtijdig schoolverlaten, pakt het RBL ook het 18+ verzuim op. Het RBL werkt er aan om deze verzuimaanpak méér risicogestuurd te maken.
- De komende jaren zet het RBL extra in om jongeren zonder werk en opleiding thuis te bezoeken. De inzet hierbij is begeleiding naar school, werk, of hulpverlening, in nauwe samenwerking met lokale partners.
- Het RBL heeft vanaf 2019 de nieuwe wettelijke taak een sluitend vangnet te creëren voor 'jongeren in kwetsbare posities'. Dit zijn jongeren die uitstromen uit

het Praktijkonderwijs, Voortgezet Speciaal Onderwijs, Entreeonderwijs, VMBO Basis Beroeps of VMBO Leerwerktraject.

- Het RBL wil meer data-gedreven werken. Hiertoe ontwikkelt het een dashboard dat gemeenten en scholen op elk moment een actueel overzicht biedt van relevante trends op het gebied van verzuim, thuiszitten en schooluitval, om zo sneller te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen.
- In het recente jaarverslag staat meer gedetailleerde informatie over de aanpak van het RBL en de hiermee geboekte resultaten.

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs. Door het volgen van onderwijs kunnen jeugdigen zich ontplooiën en ontwikkelen. Door het behalen van een startkwalificatie voldoen zij aan het minimale niveau dat nodig is om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt en mee te doen in de samenleving.

Het regionaal uitvoeren van de wettelijke taken heeft vele voordelen, zoals eenduidig beleid, een hogere kwaliteit, efficiency, schaalvoordelen en makkelijke samenwerking met andere regionaal georganiseerde partners zoals scholen.

'Terwijl ieder kind recht heeft op onderwijs, lukt het nog niet om alle thuiszitters onderwijs te geven. Daar zijn vele oorzaken voor en tegelijkertijd worden er veel initiatieven ontplooid. Het is van groot belang om dit onderwerp bestuurlijk op de regionale agenda te houden.'
- Hillegom

5. Strategisch positioneren Holland Rijnland

5.1 Lobby en strategische positionering Holland Rijnland

Eengerichte lobby en belangenbehartiging levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van deze regionale agenda. Het gaat om optreden naar provincie, Rijk en andere belangrijke gremia om onze regionale doelen te bereiken, via lobby en subsidiewerving. De lobby is gekoppeld aan de verschillende inhoudelijke onderwerpen waarop Holland Rijnland samenwerkt. We bundelen daartoe de lobbyonderwerpen in een overzichtelijke agenda die we regelmatig actualiseren. De keuze om voor een bepaald thema te lobbyen, hangt af van de actualiteit en de gedeelde belangen van gemeenten. Holland Rijnland neemt ook deel aan tal van bestuurlijke overleggen waar we het regiobelang inbrengen. Dit varieert van stuurgroepen voor concrete infrastructurele projecten tot bijvoorbeeld deelname aan de Economic Board Zuid Holland. (Bij de definitieve versie van deze regionale agenda zullen we in een bijlage een overzicht geven van deze bestuurlijke overleggen).

Ook werken we samen aan de positieverbetering van onze regio binnen de provincie Zuid-Holland en in relatie tot andere regio's, met name richting de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, Metropoolregio Amsterdam (in het bijzonder de Haarlemmermeer) en Midden-Holland. Waar nodig trekken we gezamenlijk met omliggende regio's op en leren we van hen en ook van verder weg gelegen regio's.

5.2 Regionaal Investeringsfonds

Met het Regionaal Investeringsfonds (RIF) zetten we onze lobby en belangenbehartiging extra kracht bij. Wie meebetaalt, bepaalt mee. Holland Rijnland is verantwoordelijk voor het beheer van het Regionaal Investeringsfonds. Het RIF loopt nog tot en met 2024. Alleen de gemeenten die in 2008 deel uitmaakten van Holland Rijnland, betalen mee aan het RIF. Het fonds is een belangrijke motor voor cofinanciering van specifieke regionale projecten om de bereikbaarheid en de leefbaarheid (groenprogramma) van de regio te verbeteren.

5.3 Stimuleren innovatie via het cofinancieringsfonds

In 2016 stemde het Algemeen Bestuur in met het cofinancieringsfonds Holland Rijnland. Het fonds is bedoeld voor initiatieven uit de regio die een innovatief karakter hebben en een bijdrage leveren aan het realiseren van de opgaven van Holland Rijnland. Om op een financiële bijdrage te kunnen rekenen, moet een initiatief ook actueel, kansrijk, opschaalbaar en duurzaam van aard zijn. Het deel dat Holland Rijnland financiert, is bedoeld als multiplier om externe gelden aan te trekken. Tot nog toe blijkt elke euro cofinanciering vanuit Holland Rijnland te leiden tot een investering van € 20,-. Een belangrijke voorwaarde is dan ook dat externe partijen (kennisinstellingen, ondernemingen en andere overheden) het grootste deel van de investering financieren. Holland Rijnland is verantwoordelijk voor de monitoring, de communicatie en het stimuleren van projecten vanuit het cofinancieringsfonds en signalering van aanvullende subsidiemogelijkheden.

'Er valt nog veel te winnen in de strategische positionering van Holland Rijnland in relatie tot de provincie Noord-Holland. Buslijnen en snelfietspaden stoppen niet bij de provinciegrens.'

- Lisse

'Cofinanciering is, bijvoorbeeld met groen, heel goed gegaan. We hebben veel meer middelen binnengekregen dan zelf uitgegeven.'

- Leiden

Missie

Samen met de gemeenten in de regio verbeteren we de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen, leren én leven. Door de regionale kwaliteiten op een innovatieve manier te bundelen, zorgen we voor een strategisch en efficiënt werkende regio.

'Het is tijd om gezamenlijk de Holland Rijnland schouders eronder te zetten. Laten we op uitvoering en besluitvorming gericht blijven en niet teveel praatgroepen in het leven roepen. Concreet en resultaatgericht aan de slag.'
- Leiderdorp

Holland Rijnland is het samenwerkingsverband van dertien gemeenten in de Leidse regio, de Duin- en Bollenstreek en de Rijn- en Veenstreek. Samen verbeteren we de kwaliteit van wonen, werken, leren en leven; voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

